

# Gospodarka wodna. Dorzecza Odry

## Water management. Odra River



**Wrzecioniarz Piotr  
Antoni**

Członek Konwentu OIG  
Prof. (em) Pol. Wrocl., Prof.  
Collegium Witelona

**Streszczenie:** W opracowaniu przedstawiono holistyczne podejście do zagadnienia wykorzystania dorzecza Odry z uwzględnieniem także interesów naszych sąsiadów Niemiec, Czech, Słowacji. Sformułowano 20 szczegółowych wniosków dotyczących gospodarki wodnej całego dorzecza, przedyskutowanych z członkami Odrzańskiej Izby Gospodarczej oraz partnerami z zagranicy. W podsumowaniu zwrócono uwagę na uwzględnienie zachodzących zmian klimatycznych oraz zagadnień ekologicznych w przyszłych pracach w tym zakresie.

**Słowa kluczowe:** Gospodarka wodna; Odra; Klimat

**Abstract:** The study presents a holistic approach to the issue of using the Odra basin, also taking into account the interests of our neighbors Germany, the Czech Republic and Slovakia. 20 detailed proposals regarding water management of the entire basin were formulated, discussed with members of the Odra Chamber of Commerce and foreign partners. In the summary, attention was paid to taking into account the ongoing climate changes and ecological issues in future work in this area.

**Keywords:** Water management; Odra; Climate

### Wstęp

Wraz z rozwijającą się wymianą gospodarczą rośnie rola szeroko rozumianej logistyki obejmującej praktycznie wszystkie rodzaje transportu. Przerzywane z wielu względów łańcuchy dostaw są jak najszybciej odbudowywane bądź zastępowane przez inne połączenia na lądzie, w powietrzu lub w wodzie. Transport morski jest rozwinięty na niespotykaną skalę. Transport rzeczny nie jest tak rozbudowany co wynika z wielu ekonomicznych, gospodarczych, geograficznych, ekologicznych, a także politycznych uwarunkowań.

Przykładem problemów związanych ze śródlądowym transportem wodnym jest sytuacja na rzece Odrze, która po Wiśle jest nie tylko największą rzeką w Polsce ale także jej

rozbudowane dorzecze obejmuje obszary w Niemczech, Czechach i Słowacji. Wszelkie problemy powinny być zatem rozwiązane wspólnie, tym bardziej, że wszystkie wymienione państwa należą do Unii Europejskiej.

Po zmianie granic w wyniku II wojny światowej znaczna część dorzecza Odry znalazła się w granicach Polski. Pamiętamy jaką po wojnie rolę gospodarczą pełniła, jak była zagospodarowana, w jakim stanie była infrastruktura techniczna, jak były zbudowane obszary przybrzeżne. W niewydolnym poprzednim ustroju gospodarczo-politycznym infrastruktura stopniowo ulegała zniszczeniu, transport rzeczny powoli zanikał, następowała degradacja środowiska naturalnego. Pierwsze lata transformacji gospodarczo-po-

litycznej po roku 1989 nie poprawiły sytuacji. Brakowało środków finansowych praktycznie na wszystko. Przyspieszony rozwój Polski w końcu doprowadził do sytuacji, że od roku 2023 Polska jest 20 gospodarką świata. Pojawiły się ponownie koncepcje uporządkowania spraw związanych z dorzeczem Odry. Cała inicjatywa związana z Odrzańską Izbą Gospodarczą (OIG) [1] jest właśnie wyrazem troski środowisk naukowych, technicznych i gospodarczych o nasze wspólne dobro tym bardziej, że dawna rola Odry może być teraz szybciej przywrócona. Pełniąc przez wiele lat funkcję kierownika Zakładu Pojazdów w Instytucie Konstrukcji i Eksploatacji Maszyn Wydziału Mechanicznego Politechniki Wrocławskiej, w którym zajmowano się praktycznie wszyst-

kimi rodzajami transportu, po zaproszeniu do współpracy przez OIG, już w charakterze członka Konwentu, podjąłem próbę nakreślenia aktualnego programu dla Odry, starając się uwzględnić oczywiście aktualne uwarunkowania polityczno-gospodarcze i biorąc także pod uwagę ważne zagadnienia szeroko rozumianej ochrony środowiska.

Powstawanie programu było wieloetapowe. Początkowo zaproponowano 20 postulatów, które poddano pod szeroką dyskusję w ramach struktur OIG. Po uwzględnieniu zgłoszonych uwag i postulatów przez wszystkich interesariuszy dokonano korekty i znowu kolejną wersję poddano pod osąd dyskutantów. Po zakończeniu tego etapu i nawiązaniu współpracy międzynarodowej ostatecznie powstał dokument, który zamieszczono poniżej. Zwraca się uwagę na fakt, że program ten najpierw wypracowano w Polsce a następnie skorygowano biorąc pod uwagę innych członków UE.

Mamy nadzieję, że niniejsza publikacja pozwoli na dalszy rozwój dyskusji i powoli będzie zmierzać do konstruktywnych działań nie tylko w naszym kraju.

## Wnioski dotyczące gospodarki wodnej dorzecza Odry

Biorąc pod uwagę aktualnie zdefiniowane megatrendy rozwoju gospodarki światowej, programy europejskiego Zielonego Ładu na lata 2021-2027 oraz Polskiego Ładu w tym samym okresie poniżej formułuje się wnioski dotyczące gospodarki wodnej w dorzeczu Odry, wynikające z obrad 27 spotkania biznesu Czech, Polski i Słowacji, a także dyskusji w Konsulacie Polskim w Ostrawie, które odbyły się 01 lipca 2021 roku.

1. Wszelkie zagadnienia związane z tematem gospodarki wodnej w dorzeczu Odry powinny być roz-

patrywane przez Interesariuszy pochodzących z całego obszaru zlewni tej rzeki, z uwzględnieniem także rejonów ościennych.

2. Dążąc do realizacji aktualnych wytycznych Unii Europejskiej powinno się zmierzać do obniżenia śladu węglowego związanego z transportem, optymalizując długość dróg transportowych, a także wykorzystując ekologiczne środki transportu.

3. Pamiętając o rozwoju gospodarczym zarówno Czech, Słowacji i Polski, które należą do państw uprzemysłowionych, w których duża część gospodarki oparta jest na imporcie i eksporcie dóbr materialnych, należy dążyć do udrożnienia i unowocześnienia terenów/systemów transportowych wzdłuż biegu tej rzeki przyczyniając się do rozwoju połączenia Odra – Dunaj i szerzej Adriatyk – Bałtyk.

4. W celu rozwinięcia istniejącego systemu transportowego (korytarzowego) w Europie, należy natychmiast zreklasfikować Odrzańską Drogę Wodną do standardu międzynarodowej drogi wodnej (obecne parametry oraz przepisy krajowe i międzynarodowe pozwalają uwzględnić ODW w klasie min. IV), co pozwoli przenieść ładunki skonteneryzowane, niebezpieczne (chemia, paliwa, gazy) i ponadnormatywne przed końcem 2027 na drogę wodną i kolej w ramach programów rozwojowych przy wykorzystaniu programów wsparcia na lata 2021-2027.

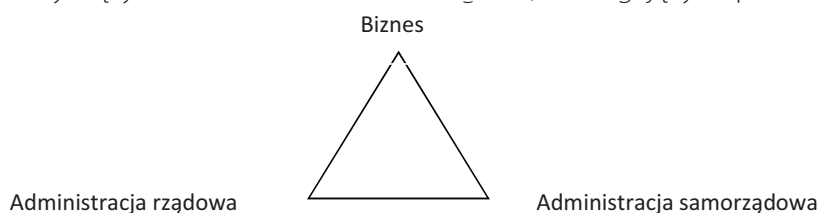
5. Należy dążyć do skrócenia cza-

su wdrożenia całego programu przedstawionego w punkcie 4 poprzez przystąpienie do realizacji prac przez środowiska biznesowe skupione wokół nowo powołanej Odrzańskiej Izby Gospodarczej i jej partnerów takich jak np. Wody Polskie, Wojska Obrony Terytorialnej, Ochotnicze Straże Pożarne, PZW, IMGW, Żegluga Śródlądowa i inne.

6. Należy dążyć do pełnego zaangażowania strony rządowej odpowiedzialnej za skierowanie właściwych środków z programu Polski Ład, a także strony samorządowej, wszystkich zainteresowanych wzdłuż biegu rzeki, która powinna wspierać lokalny biznes ułatwiając realizację poszczególnych zadań. Złoty trójkąt współpracy powinien zatem wyglądać jak na rysunku 1.

7. Rola zbiornika Racibórz w programie jest kluczowa. Zbiornik ten powinien być traktowany jako mokry, służący nie tylko do zatrzymania ewentualnych fal powodziowych ale także służący do zasilania Odry tak, by umożliwić całoroczne użytkowanie rzeki zarówno do celów transportowych jak i pozostałych celów gospodarczych, środowiskowych, turystycznych. Podobnie należy traktować inne zbiorniki wodne w górnym biegu Odry. W tym zakresie konieczna jest ścisła współpraca ze strony czeskiej i polskiej.

8. Jeszcze przed podnoszeniem poziomu wód w rzece należy oczyścić koryto rzeki Odry (w tym również pola międzyostrogowe) z zalegających przeszkód



1. Złoty trójkąt współpracy

- i rumoszu wykorzystując w tym celu podmioty gospodarcze zlokalizowane wzdłuż jej biegu.
9. Wzdłuż istniejącej drogi wodnej w wybranych miejscach należy tworzyć huby przeładunkowe (węzły przeładunkowe) we współpracy z zainteresowanymi samorządami lokalnymi a także w uzgodnieniu z przewoźnikami kolejowymi i innymi stosownymi jednostkami organizującymi transport po stronie czeskiej, słowackiej i polskiej. Należy dążyć do tworzenia gospodarczych obszarów rdzeniowych w najbliższym otoczeniu rzek.
  10. Za zarządzanie programem odpowiedzialny będzie Polski Instytut Wody funkcjonujący przy Odrzańskiej Izbie Gospodarczej z siedzibą we Wrocławiu oraz Oławie.
  11. W celu rozszerzenia działalności Instytutu na całym dorzeczu przewiduje się powoływanie jednostek filialnych stosownie do lokalnych inicjatyw, potrzeb i specjalizacji w ramach programu przebudowy dorzecza Odry.
  12. Instytut będzie współpracował z ośrodkami akademickimi oraz pracownikami nauki reprezentującymi obszary wiedzy przydatne przy realizacji całego programu.
  13. W celu udroźnienia drogi wodnej oraz zachowania unikalnego naturalnego biegu rzeki należy jak najszybciej przystąpić do zbudowania kanału w rejonie granicznym Krzyżanowic i Chałupek.
  14. Dążąc do jak najszybszego rozwoju programu należy propagować w całym dorzeczu najlepsze rozwiązania, które już istnieją lub będą powstawać w najbliższym czasie.
  15. Proponuje się wdrożenie w całym dorzeczu znane już systemy

- zagospodarowania wód opadowych, w celu zatrzymania części wody z uwagi na zauważalny wzrost średnich temperatur i pojawiające się ekstremalne zjawiska pogodowe.
16. Należy promować wykorzystanie na jak największą skalę ekologicznych jednostek pływających także z silnikami elektrycznymi, zestawami baterii oraz panelami fotowoltaicznymi a także z napędem wodorowym.
  17. Należy propagować rozwój przyszłościowych środków transportu wśród młodzieży szkolnej i akademickiej organizując odpowiednie praktyki, zawody i konkursy.
  18. Należy wprowadzić ciągły monitoring dorzecza Odry dążąc do efektywnego zbierania informacji także z kosmosu, wykorzystując polski rój satelitów utworzony przez podmioty gospodarcze we Wrocławiu.
  19. Należy dążyć do szerokiego propagowania całego programu wśród społeczeństwa promując nie tylko ekologiczny transport towarów ale także ekoturystykę, organizując wszelkiego rodzaju festiwale, kongresy, konferencje itp. wydarzenia wpływając na rozwój programu ale także informując społeczeństwo o podejmowanych działaniach.
  20. Wraz z rozwojem całego programu podmioty Odrzańskiej Izby Gospodarczej dążyć będą do utworzenia „Komisji Odrzańskiej” na wzór innych funkcjonujących w Europie.

Sygnatariusze dokumentu będą wspierać intensywne działania w kierunku przeciwdziałania powodziom i suszy przez: promowanie retencjonowania wody w postaci retencji korytowej, tworzenie kanałów lateralnych przeznaczonych dla żeglugi oraz nawadnianie obszarów zagro-

żonych suszą, budowę zbiorników retencyjnych, zalewów w obszarach naturalnych polderów, odbudowę mokradeł, torfowisk, pomniejszych zbiorników retencyjnych w pobliżu rzek, w porozumieniu także z organizacjami ekologicznymi.

W przypadku powodzenia przedstawionego w zarysie programu możliwe będzie wykorzystanie zdobytych doświadczeń na innych obszarach Unii Europejskiej w szczególności wśród państw należących do EEC, będących na podobnym poziomie rozwoju gospodarczego.

### Podsumowanie

W opracowaniu niemniejszym przedstawiono poglądy autora na zagadnienia gospodarcze związane z dorzeczem Odry przygotowane na zlecenie Odrzańskiej Izby Gospodarczej. Chodziło o przygotowanie programu akceptowalnego przez dużą liczbę interesariuszy, ważnego również dla sąsiadów Polski i nawiązującego do aktualnych tendencji w zakresie zabezpieczeń przed zmianami klimatu a także istotnymi z ekologicznego punktu widzenia. Przygotowując program posiłkowano się wiedzą i doświadczeniem tych wszystkich, którzy brali udział we wspólnych pracach.

Przedstawiony program może ulegać modyfikacjom w zależności od zmieniającej się sytuacji gospodarczej oraz stosownych programów rozwojowych określanych przez Unię Europejską. Mamy nadzieję na kontynuowanie rozpoczętych prac w dłuższym okresie czasu, ponad wszelkimi podziałami politycznymi.

Służymy pomocą stosownie do posiadanej wiedzy, umiejętności i możliwości. ◀